

Finansal Sistem ve Kurumlar

18

- *Finansal piyasaları tanımının ve anlamının finansal yönetime olan katkıları nelerdir?*
- *Finansal kurumların olmadığı bir ekonomide para arz ve talebi nasıl karşılanabilecektir?*
- *Sermaye piyasasının gelişmediği ekonomilerde finansal kurumların temel özellikleri nelerdir?*
- *Faiz oranlarının para ve sermaye piyasası üzerine etkileri neler olabilir?*
- *Nominal ve reel faiz oranından ne anlıyorsunuz?*
- *Finansal varlıkların değerini neler etkiler?*
- *İşletmelerin finansmanında borsanın rolü nedir?*

ATMACA SOFT A.Ş.

Hızla büyüyen birçok işletme, değişimin yüksek olduğu günümüzde zaman zaman ayakta kalmakta zorlanmakta ve kimi zaman da piyasadan silinmektedir. Atmaca Soft A.Ş. finans alanında kurulmuş bir software yazılım şirkettir. 1985 yılında, bilgisayar programcılığı üzerinde eğitim almış bir arkadaş grubu tarafından kurulmuştur. Şirkette gerçekleştirilen yazılım programlarıyla, fatura ödeme sürecinde önemli zaman tasarrufu sağlanmaktadır. Atmaca Soft A.Ş.'nin ilk 10 yılında, piyasada yer edinebilmek için önemli çabalar sarf edilmişti. Artık çabalarının meyveleri toplanmaya başlanmıştı. Son yıllarda satışlarda yaşanan büyük sıçramalarla, beklenenin üzerinde büyüme gerçekleştirilmişti. Ancak talepler yalnızca mevcut ürünlerle sınırlı değildi; yeni ürünlere yönelik de önemli miktarda talepler olmaktadır. Bu durum ortakları fazlasıyla memnun etmekteydi; fakat yatırımların finansmanı ciddi ciddi düşündürüyordu.

Yazılım piyasasındaki yatırımlar yüksek harcamaları gerektiriyor; talepler ise sık sık değişim gösteriyordu. Bunun yanında son yıllarda yazılım piyasasında faaliyet gösteren firma sayısında önemli artışlar kaydedilmişti. Atmaca Soft A.Ş. talebe kısa sürede cevap vermek istiyor; büyümede yakalanan bızı kaybetmek istemiyordu. Bu nedenle ortakların çoğu, daha kısa sürede gerçekleşebileceği düşüncesiyle bankalardan kısa ve uzun süreli kredi alınmasının daha uygun olacağını savunuyordu. Bazı ortaklar ise kredinin riskli olacağını, hisse senedi ibracıyla ya da risk sermayedarı bulunmasının daha uygun olacağını ileri sürüyorlardı. Sonunda yatırımlar kredi alınarak gerçekten kısa sürede gerçekleştirildi.

Yatırımın ilk yıllarında işler yolunda gidiyordu. Ancak, son yıllarda piyasaya yeni firmaların ve yeni yazılımların girmesi şirketin satışlarını olumsuz etkilemiş, değişen taleplere cevap vermek güçleşmişti. Şirket vadesi gelen kredilerin geri ödenmesinde de sorunlarla karşılaşmaya başlamıştı. Atmaca Soft A.Ş. de ortaklar, hızla büyüyen bir şirkette neden böyle krize girildiğini anlamakta güçlük çekmekteydiler.

Amaçlarımız

Bu Üniteyi tamamladığımızda;

- 👁️ finansal sistemi ve bu sistemi oluşturan unsurları tanımlamak,
- 👁️ nominal faiz, reel faiz, enflasyon ve risk arasındaki ilişkileri betimlemek,
- 👁️ para ve sermaye piyasasının fonksiyonlarını betimlemek, farklılıklarını açıklamak,
- 👁️ finansal kurumların işletmelerin finansmanındaki rolünü ve çeşitli finansal kurumların fonksiyonlarını açıklamak,
- 👁️ para piyasası ve sermaye piyasası finansal varlıklarını ayırt etmek ve bu varlıkların özelliklerini açıklamak

için gerekli bilgi ve becerilere sahip olacağız.

Bu Üniteyi daha iyi anlamamız için, önceki Ünite anlatılmış olan, işletmelerin duran varlıklarının ve dönen varlıklarının özellikleri, finansal kararların alınmasında göz önünde bulundurulması gereken faktörleri öğrenmiş olmanız gerekmektedir.

FİNANSAL PİYASALAR VE FİNANSAL SİSTEM

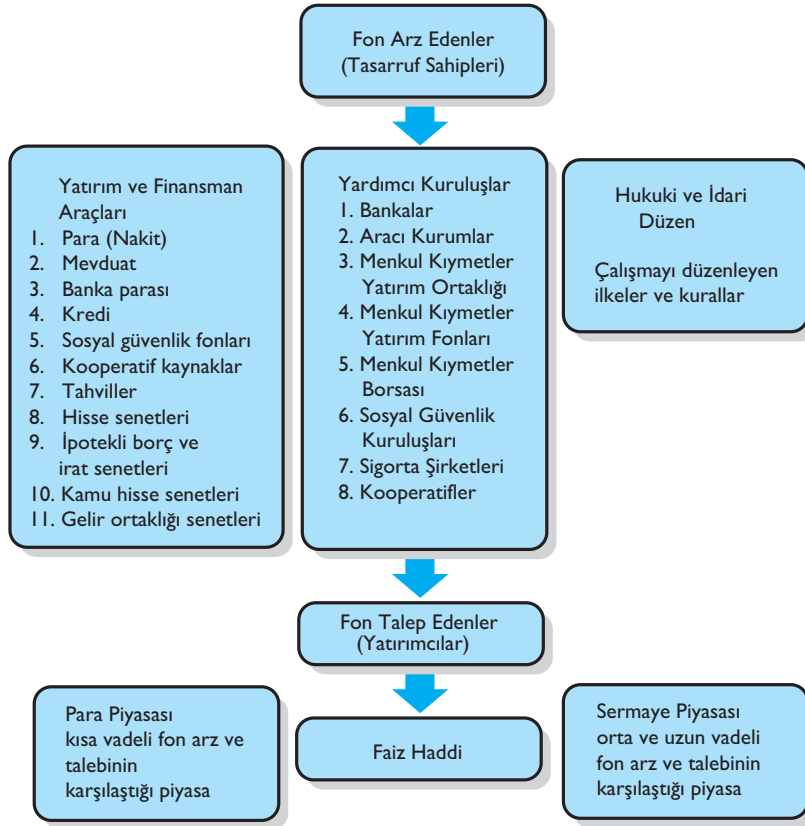
Finansal sistemi ve bu sistemi oluşturan unsurları tanımlamak.

Kimi kişi ve kurumların gelirleri tüketimleri üzerinde gerçekleşirken, kimilerinin gelirleri tüketimlerini karşılayamamaktadır. Tüketim fazlası olanların tasarruflarını, tüketim açığı olanların kullanımına sundukları piyasalara "Finansal Piyasalar" denir. Bu piyasalarda fonların el değiştirmesi, fon talep edenlerin fon arz edenlere bir belge vermesiyle sonuçlanır. Dolayısıyla **finansal piyasalar**, "**Finansal Varlık**" olarak tanımlanan kıymetli evrak niteliğindeki bu belgelerin alınıp satıldığı piyasalar olmaktadır.

Bir ekonomide fonları talep edenlerle fonları arz edenler, fon akımını düzenleyen kurumlar, akımı sağlayan araç ve gereçlerle bunları düzenleyen hukuki ve idari kurallar "**Finansal Sistem**"i oluşturur. Finansal sistem yazılı veya gelenek haline gelmiş kurallar doğrultusunda işler. Görüldüğü üzere finansal sistemi oluşturan unsurlar beş grupta toplanabilir. Bunlar:

1. Fon arz edenler (Tasarruf sahipleri),
2. Fon talep edenler(Yatırımcılar),
3. Yatırım ve finansman araçları,
4. Yardımcı kuruluşlar,
5. Hukuki ve idari düzendir.

Finansal sistemin öğeleri daha ayrıntılı bir biçimde Şekil 18.1'de verilmektedir.

Finansal piyasa: Finansal varlıkların alınıp satıldığı piyasadır.

Finansal sistem: Bir ekonomide fonları arz ve talep edenlerin, fon akımını sağlayan araç gereçlerin ve bunları düzenleyen hukuki ve idari kuralların bütünüdür.

Şekil 18.1 Finansal Sistemin Öğeleri

Piyasa ekonomisinin var olduğu ekonomilerde finansal piyasalar ekonominin vazgeçilmez unsurudur. Fon açığı olan ekonomik birimlerle fon fazlalığı olan ekonomik birimleri bir araya getiren finansal sistemin etkinliği arttıkça sanayileşmenin gelişeceği açıktır. Finansal piyasaların işlerlik kazanmadığı, bu piyasaların sağlıklı işleyişi için gerekli hukuki, ekonomik önlemlerin alınmadığı ülkelerde hızlı ve sağlıklı kalkınma mümkün görünmemektedir. Finansal piyasalar yaygınlık ve işlerlik kazandığı ölçüde, fon arz ve talebinin reel varlık yatırımlarına dönük kullanılma olasılığı artar.

Sanayisi gelişmemiş, tarım ve ticaret ağırlıklı ekonomilerde işletmelerin fon gereksinimi sınırlı olmakta ve genellikle de fonlar öz kaynaklarla ve/veya para piyasasından sağlanan kısa süreli kaynaklarla karşılanmaktadır. Ancak, ekonomik gelişim arttıkça bir taraftan işletmelerin öz kaynakları yetersiz duruma gelerek fona olan ihtiyaçları artmakta, diğer taraftan kişisel gelirlerin artması sonucu finansal piyasalara aktarılabilecek fonlar oluşmaktadır. Finansal piyasalar, bütün kurum ve araçlarıyla birlikte fon arz ve talebinin karşılaşmasında ve fon akışının gerçekleşmesinde büyük öneme sahiptir.

Finansal piyasaların: a) Tasarrufları özendirmek ve arttırmak, böylece de sermaye birikimini sağlamak; b) Ülke fonlarının etkin kullanımına olanak vermek gibi iki önemli işlevi vardır. Kullanılabilir fonların artması ve yatırılabilir alanlara en uygun miktarlarda, en kısa sürede ve en az maliyetle aktarılabilmesi finansal sistemin gelişmesine ve özellikle sağlıklı çalışmasına bağlıdır.

Finans yöneticisi, işletmenin reel varlıklarıyla yine işletmenin fon elde ettiği finansal piyasalar arasında yer almaktadır. İster yatırımlarla ilgili (sermaye bütçeleme) kararı olsun, ister finanslama kararı olsun, doğru bir kararın verilebilmesi için finansal sistem hakkında geniş bilgiye sahip olunması gerekmektedir. Örneğin, bir işletme faaliyet alanını genişletmeyi düşünüyor olsun. Böyle bir proje için gerekli fon, borçla ya da yeni hisse senedi ihraç edilerek, diğer bir ifadeyle öz kaynakla sağlanabilir. Ancak burada temel sorun; borçla finansmanın mı, yoksa hisse senediyle finansmanın mı işletmenin değerini maksimize edeceğidir. Bunun için, çeşitli finansman seçeneklerini ve bu seçeneklerin işletmenin değeri üzerindeki etkilerini bilmek gerekir. Çünkü her bir finansman seçeneğinin riski ve maliyeti farklı farklıdır. Finansal piyasalarla ilgili açıklamalara geçmeden önce üzerinde durulması gereken iki faktör risk ve getiri kavramlarıdır.

Finansal piyasalar, Tasarrufların özendirilmesi, sermaye birikiminin sağlanması, ülke fonlarının etkin kullanılmasına olanak verir.

Talebin istikrarlı olmadığı, riskin yüksek olduğu ortamlarda işletmeler nasıl finanse edilmelidir?

Atmaca Soft A.Ş. örnek olayımızdaki ortaklar, yeni yatırımların finansmanında kolay ve kısa zamanda sağlanabilmesi nedeniyle banka kredisini tercih etmişlerdi. Ancak, firmanın yer aldığı piyasada müşteri taleplerinin hızla değişim göstermesi, rekabetin artması nedeniyle faaliyet riski yüksekti. Dolayısıyla böyle bir durumda işletmenin riskini daha fazla yükseltmemesi ve finansman riskini düşük tutması doğru olacaktır. Hızla büyüme isteği bunun gözden kaçırılmasına neden olmuştur. Bu da işletmeyi ödeme gücüne düşürmüştür.

FAİZ, RİSK VE FİNANSAL PİYASALAR

Nominal faiz, reel faiz, enflasyon ve risk arasındaki ilişkileri betimlemek.

Faiz, para ya da sermayenin başkalarının kullanımına sunulması karşılığında alınan bir karşılık olmaktadır. Nasıl ki bina, araç, gereç ve benzeri şeyler, belirli bir süre için başkalarının kullanımına sunulduğunda kira alınıyorsa, paranın da başkalarının kullanımına sunulmasında bir karşılık alınacaktır. Diğer bir ifadeyle faiz, paranın o günkü kullanım hakkından vazgeçmenin bir karşılığı olmaktadır. Finansal piyasaları faiz kadar etkileyen başka bir faktör yok denilebilir. Değişik faiz oranlarında finansal piyasalara sunulan fonların hacmi farklı olduğu gibi, talebi de farklı olacaktır. Faizlerin düzeyi, hem fon arzını hem de fon talebini etkilerken, aynı zamanda fonların para ya da sermaye piyasasına doğru akış yönünü de etkiler. Faiz, fon talep edenler için bir maliyet iken, fon arz edenler için bir getiridir. Fon arzını, fon talebine eşit kılan faiz oranı piyasa faiz oranını oluşturur. Finansal sistemde bir deşil çok sayıda faiz vardır. Hatta aynı kurumun farklı faiz oranlarıyla borçlandığı görülmektedir. Etkin işleyen finansal piyasalarda faiz-getiri-oranı doğru deşerde oluşur. Diğer bir ifadeyle böyle piyasalarda, para dahil çeşitli finansal varlıkların faiz –getiri- oranıyla riski aynı yönde hareket eder. Riski düşük olan finansal varlığın faiz-getiri-oranı düşük, riski yüksek olanın faiz-getiri oranı yüksek oluşur.

Piyasa faiz oranı ya da nominal faiz oranı, reel faiz oranıyla buna ilave edilecek enflasyon ve risk priminden oluşur. **Reel faiz oranı**, ödünç verilebilir fonların arz ve talebine bağılı olarak belirlenmektedir. Enflasyonun olmadığı durumlarda devletin çıkarmış olduğu menkul kıymetlerin faiz oranı reel faiz oranını ifade eder. Bu oran, piyasalardaki diğer finansal varlıkların faiz-getiri-oranlarının belirlenmesinde baz oluşturur. Reel faiz oranı zaman içinde ekonomik koşullara bağılı olarak deşişir. Enflasyonun olmadığı, etkin işleyen piyasalarda bu oran genellikle %2-%5 arasındadır. Enflasyonun olduğu piyasalarda piyasa faiz oranının etkileyen en önemli faktör enflasyondur. Enflasyon yükseldikçe genellikle piyasa faiz oranları da yükselir. Eğer piyasa faiz oranı enflasyonun altında kalırsa (negatif faiz) tasarruflar eriyeyeğinden fon arzında azalmalar olacaktır. Enflasyon dışında piyasa faiz oranını etkileyen diğer faktörler, ödenmeme riski, likidite riski, vade gibi risklerdir.

Devletlerin çıkarmış oldukları kısa süreli tahviller ve hazine bonolarının; likiditenin yüksek olması, faiz ve anaparasının geri ödenmemesi gibi bir durumun sözü konusu olmaması nedeniyle riski sıfır olarak kabul edilir. Bu menkul deşerler için piyasa faiz oranı aşığıdaki gibi bulunur.

$$\text{Nominal Faiz Oranı} = \text{Reel Faiz Oranı} + \text{Enflasyon Oranı}$$

Devletin kısa süreli finansal varlıkları dışında, çeşitli kurumlarca çıkarılan finansal varlıklar için, az ya da çok risk sözü konusudur. Bu durumda devlet dışında diğer kurumların çıkaracakları menkul kıymetler için nominal faiz oranı, reel faiz ve enflasyona ilave olarak riski de dikkate alınarak hesaplanmalıdır. Riskin miktarı işletmenin finansal yapısına, faaliyet kolunun özelliklerine, menkul kıymetin vadesine, işletmenin menkul deşerlerinin likidite derecesine bağılı olarak deşişecektir. Bu durumda nominal faiz şu şekilde formüle edilebilir:

$$\text{Nominal Faiz Oranı} = \text{Reel Faiz Oranı} + \text{Enflasyon Oranı} + \text{Likidite Primi} + \text{Vade Riski Primi} + \text{Ödenmeme Riski Primi}$$

Faiz: Paranın kullanım hakkından belirli bir süre için vazgeçilmesinin bedelidir.

Reel faiz oranı: Ödünç verilebilir fonların arz ve talebine bağılı olarak belirlenir.

Enflasyonun ve riskin olmadığı durumda nominal faiz oranı reel faiz oranına eşit olur.

Sermaye talebinde bulunacak kurumlar, faiz oranlarının düzeyini göz önünde bulundurarak finansman biçimini belirlemek durumundadırlar. Eğer yatırımlardan, fonlara ödenecek faizlerden daha yüksek oranda gelir elde ediliyorsa borçlanmak daha doğru olacaktır. Bu durumda işletme borçlanarak kaldıraç etkisinden faydalanacaktır. Kaldıraç etkisi, yatırımın kârlılığının faiz oranından daha yüksek olması durumunda pozitif, aksi durumda negatif olacaktır.

FİNANSAL PİYASA TÜRLERİ

Para ve sermaye piyasasının fonksiyonlarını betimlemek, farklılıklarını açıklamak,

Para Piyasası: Bir yıl ya da daha kısa süreli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasalardır.

Sermaye Piyasası: Vadeleri bir yılı aşan orta ve uzun süreli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasalardır.

Çizelge 18.1 Para ve Sermaye Piyasasının Karşılaştırılması

Ödünç verilen fonların sürelerine göre; finansal piyasalar, fonların süreleri dikkate alındığında "**Para Piyasası**" ve "**Sermaye Piyasası**" olarak ikiye ayrılabilir. Para piyasaları, bir yıl ya da daha kısa süreli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasalardır. Bu piyasalardan işletmeler, genellikle kısa süreli ve geçici fon ihtiyaçlarını -hammadde, yardımcı madde, malzeme ve işçilik gibi- karşılamak için faydalanırlar. Bankalardan sağlanan kredilerle, senet iskontosu, senet teminatı, finansman bônosu ihracı gibi yöntemlerle işletmelerin günlük, haftalık, aylık gibi kısa süreli fon ihtiyaçları karşılanır.

Sermaye piyasaları geniş anlamda, vadesi bir yılı aşan orta ve uzun süreli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasalar olarak tanımlanmaktadır. Tanıma göre sermaye piyasası, hisse senedi ve tahvil piyasası yanında yatırım kredileri, konut kredileri gibi orta ve uzun vadeli fonların alım ve satımının yapıldığı birincil ve ikincil piyasaları da kapsayan bir kavramdır.

Dar ve teknik anlamda sermaye piyasası ise, yalnızca hisse senedi ve tahvil piyasalarını kapsamaktadır.

İşletmelerce sermaye piyasalarından sağlanan fonlar genellikle orta ve uzun vadeli varlıkların finansmanında kullanılmaktadır. Para ve sermaye piyasasını birbirinden ayırmak gerçekte güç olmakla birlikte Çizelge 1'de para ve sermaye piyasalarının temel farklılıkları ortaya konmaktadır.

FARKLAR	PARA PİYASASI	SERMAYE PİYASASI
Süre	Kısa süreli fon arzı ve talebi karşılanır.	Orta ve uzun süreli fon arzı ve talebi karşılanır.
İşlev	Genellikle geçici nitelikte likidite ihtiyacı için başvurulur.	Genellikle sabit yatırımların ve net çalışma sermayesinin finansmanında kullanılır.
Kaynak	Fon kaynakları devamlılık göstermeyen resmi, ticari ve vadesiz mevduattır.	Fon kaynakları devamlılık gösteren gerçek tasarruflardır.
Araç	Fon alışverişinde kullanılan araçlar ticari senetlerdir.	Fon alışverişinde kullanılan araç ve gereçler hisse senedi ve tahviller gibi menkul kıymetlerdir.
Faiz	Kısa süreli fon arz ve talebi sözkonusu olduğu için risk düşük olmakta ve buna bağlı olarak da faiz oranı düşüktür.	Uzun süreli fon arz ve talebi sözkonusu olduğundan risk daha yüksek olmakta, buna bağlı olarak da faiz daha yüksektir.

Para piyasası ile sermaye piyasası arasında bu farklılıklar olmasına rağmen birbirleriyle sıkı ilişki içindedir. Fon sunanlar, yatırım politikalarına, faiz ve getiri oranlarına bağlı olarak bir piyasaya veya her ikisine de yönelebilmektedirler. Benzer şekilde fon talep edenler de bir piyasadan veya her iki piyasadan da fon talep edebilmektedir. Genellikle para ve sermaye piyasasının finansal kurumları ayrı ayrı olmakla birlikte, bazı kurumlar hem para hem de sermaye piyasasında hizmet sunmaktadır. Yine bir piyasadan diğerine sürekli fon akışı söz konusudur. Para piyasasında faizlerdeki bir değişiklik, sermaye piyasasında da değişikliğe neden olmaktadır.

Örgütlenme biçimine göre; Finansal piyasalar örgütlenme şekline göre, "Organize olmuş" ve "Organize olmamış" (serbest piyasalar) finansal piyasalar olarak ayrılabilir. **Organize piyasalar**, resmi bir piyasa yerinin olduğu, devletin gözetimi ve denetimi altında olan piyasalardır. Organize olmuş para piyasalarının en önemli kuruluşları ticaret bankalarıdır. Ticari bankalar, özellikle senetleri iskonto ederek veya işletmelere kısa süreli kredi vererek bu piyasalarda çok önemli rol oynamaktadırlar. Organize olmuş sermaye piyasasının en önemli kurumu ise Menkul Kıymet Borsalarıdır. Organize olmuş sermaye piyasalarında işlemlerin yapıldığı binalar, üyeler, yasalar, kurallar ve yönetenler bulunur. Diğer bir ifadeyle borsalarda menkul kıymetlerin fiyatının oluşması ve el değiştirmesi belirli kurallar çerçevesinde olur.

Organize olmuş piyasalarda menkul kıymetlerin işlem görebilmesi için bu menkul kıymetlerin borsaya kayıtlı olması gerekmektedir. Borsaya kayıtlı olmayan (kote olmayan) menkul kıymetler ancak borsa dışında, organize olmamış piyasalarda işlem görebilmektedir. Organize piyasaların en önemli fonksiyonu menkul kıymetler için sürekli bir piyasayı oluşturmasıdır. Bu , yatırımcıların istedikleri anda ellerindeki menkul kıymetleri satma ya da yeni menkul kıymetleri alma fırsatı yaratmaktadır. Menkul kıymet borsalarının diğer önemli bir fonksiyonu da menkul kıymet fiyatlarının standardize edilmesine olanak sağlamasıdır. Borsalarda oluşan fiyatların kitle iletişim araçlarındaki gelişmeye bağlı olarak dünyanın her yerine ulaşması mümkündür.

Organize olmamış piyasalar, finansal varlıkların alım ve satımının yapılacağı belirli bir mekanın bulunmadığı piyasalardır. Finansal varlıkların alınıp satıldığı herhangi bir yerde serbest piyasa oluşmaktadır. Organize olmamış piyasalara "**Tezgah üzeri**" piyasalar da denir. Menkul kıymetleri borsaya kayıtlı olmayan kamu ve özel kurumların menkul kıymetlerinin alınıp satıldığı yerler, organize olmayan piyasalar olarak tanımlanır. Organize olmayan piyasalarda işlemlerin, organize olmuş piyasalarda olduğu gibi açık olma özelliği yoktur. Organize piyasada işlemler açık arttırmayla yapılır. Alma ve satma emirleri açık arttırmayla uyumlaştırılmaya çalışılır. Organize olmayan piyasalarda ise fiyatlar açık arttırmayla değil, alıcı ve satıcının pazarlığıyla oluşur. Organize olmamış piyasalar, yerel ve menkul kıymetleri fazla bilinmeyen kurumlar için önemli işlev görebilmektedir. Bazı işletmeler, finansal verilerinin piyasaca bilinmesini istemediği için de organize olmayan piyasaları tercih edebilmektedir.

Organize olmamış piyasaların en önemli sakıncası, gözetim ve denetimdeki boşluklar nedeniyle yatırımcıların risklerini artırıyor olmasıdır. Bununla birlikte işlem maliyetlerinin düşük olması , bazı formalitelere ihtiyaç göstermemesi gibi nedenlerle gittikçe geliştiği görülmektedir.

Organize piyasalar: Resmi bir piyasa yerinin olduğu, devletin gözetimi ve denetimi altında olan piyasalardır.

Organize olmamış piyasalar: Finansal varlıkların alım ve satımının yapılacağı belirli bir mekanın bulunmadığı piyasalardır.

Menkul kıymetlerin kottan çıkarılması iki şekilde olur, ilki firmanın isteğiyle, ikincisi ise Borsa Yönetim Kurulu kararıyla.

Birincil piyasalar: Dolaşıma ilk kez çıkarılan finansal varlıkların alınıp satıldığı piyasalardır.

İkincil piyasalar: Daha önce alım ve satıma konu olmuş finansal varlıkların alınıp satıldığı piyasalardır.

İkincil piyasalarda menkul kıymetlerin el değiştirmesinde, bu menkul kıymetleri ihraç etmiş kurumlara fon girişi olmaz.

Finansal varlığın piyasaya sunulma durumuna göre; Finansal piyasalar, finansal varlığın piyasaya ilk defa sunuluyor olup olmamasına göre, "Birincil Piyasalar" ve "İkincil Piyasalar" olarak iki ana grupta toplanabilir. **Birincil piyasalar** dolaşıma ilk kez çıkarılan finansal varlıkların alınıp satıldığı piyasalardır. **İkincil piyasalar** ise, daha önce alım ve satıma konu olmuş finansal varlıkların alınıp satıldığı piyasalardır. İkincil piyasaların en önemli kuruluşları menkul kıymet borsalarıdır. İkincil piyasalarda sermaye piyasasına yeni menkul kıymet ihraç edilmez; mevcut menkul kıymetler el değiştirir. Dolayısıyla ikincil piyasalarda menkul kıymetler el değiştirdiğinde, bu menkul kıymetleri ihraç etmiş kurumlara fon girişi olmaz. Birincil piyasada menkul kıymet bir kez el değiştirirken, ikincil piyasadaki alım ve satımların bir sınırı yoktur. Satış gelirleri de yatırımcıdan yatırımcıya gittiği için işletmelere fon sağlayan asıl kaynak, birincil piyasalardır. Ancak ikincil piyasalardaki alım ve satımlar birincil piyasayı da etkiler. İkincil piyasada alım ve satımı sürekli olan menkul değerlerin birincil piyasası da etkin olacaktır. İkincil piyasa işlemi olmasına karşılık daha önce birincil piyasada işlem görmüş ve menkul kıymetler borsasına kote olmuş bir finansal varlığın borsa dışında alınıp satılmasıyla oluşan piyasaya "üçüncül piyasa" denir. Bu piyasaların yapısı gerçekte organize olmamış piyasalar gibidir. Piyasadaki aracılar her yerde piyasa oluşturmaya çalışarak organize piyasalardaki aracılardan rakibi gibi görünürler. Yine finansal varlıkların, genellikle kurumsal yatırımcılar tarafından ve aracısız olarak, blok alış ve satışının yapıldığı piyasalara da "dördüncül piyasalar" adı verilmektedir.

FİNANSAL KURUMLAR

Finansal kurumların işletmelerin finansmanındaki rolünü ve çeşitli finansal kurumların fonksiyonlarını açıklamak.

Finansal piyasalardan fon sağlanmasıyla bu piyasalara fon sunulması genellikle araçlarla olur. Fon fazlası olan birimlerin fon açığı olan birimlerle doğrudan karşılaşması finansal piyasa işlemleri içinde az yer tutar. Finansal kurumlar, temel varlıkları büyük ölçüde finansal araçlardan oluşan, faaliyetleri bunlar üzerinde yoğunlaşan ve de esas gelirlerini finansal araçlarla ilgili işlemlerden sağlayan kurumlardır. Finansal kurumların bir bölümü, dolaysız finansman süreci üzerinde faaliyet göstererek ekonomik birimlerin çıkarmış oldukları finansal araçların fon arz edenlere sunulmasında pazarlama hizmeti verirler. Diğer bir kısmı ise, dolaylı finansman süreci üzerinde faaliyet gösterirler. Bu tür finansal kurumlar finansal araçlar çıkarıp sağladıkları fonlarla finansal araçlar satın alarak, fon ihtiyacı olan birimlere fon aktarırlar.

Finansal kurumların, hem fon arz edenlere hem de fon talep edenlere sağladığı başlıca katkıları şunlardır:

- **Fon maliyetlerini azaltmak:** Finansal kurumlar portföy yönetimi, piyasa araştırması, finansal analiz ve yatırım faaliyetlerini çok sayıda fon arz eden ve talep edenler adına üstlenerek, her iki taraf açısından maliyet tasarrufu sağlamış olurlar. Bu tür faaliyetlerin her bir birim tarafından ayrı ayrı yapılması büyük maliyetlere neden olacaktır. Halbuki bu tür faaliyetlerin finansal kurumlarda uzman kişilerce yapılması önemli maliyet tasarrufu sağlayacaktır.
- **Risk ayarlaması yapmak:** Finansal kurumlar, bir ekonomik birimin tek başına yapamayacağı ölçüde çeşitli finansal varlıklara yatırımlar yaparak risk dağıtımını gerçekleştirebilecektir. Finansal kurumlarda toplanan büyük miktarlardaki fonların,

Aracı kuruluşlar: Mali piyasa araçlarının çıkarımı, alımı, satımı ve pazarlamasıyla uğraşan kuruluşlardır.

değişik risk derecelerine sahip finansal varlıklara dağılımı bir tasarruf sahibinin yapabileceği dağılımdan daha kolay olacaktır.

- **Vade ayarlaması yapmak:** Finansal kurumlar; kullanılan finansal varlıkların vadelerini farklılaştırmak suretiyle, hem fon sunanların hem de fon talep edenlerin ihtiyaçlarına uygun vade ayarlaması yapabilirler. Bir kısım yatırımcılar kısa süreli, düşük riskli finansal varlıkları tercih ederken, bir kısmı uzun süreli ve yüksek riskli finansal varlıkları tercih ederler. Yine bir kısım fon talep edenler riskten kaçınırken, bir kısmı riski severler. Fon talep edenlerle fon arz edenlerin vade açısından tam olarak uyum içinde olması hemen hemen mümkün değildir. Finansal kurumlar, farklı vadeli finansal varlıklarla farklı vade tercihlerini dengelemeye çalışırlar.

- **Miktar ayarlaması yapmak:** Finansal kurumlar farklı büyüklükteki finansal varlıklarla miktar ayarlaması da yaparlar. Dolayısıyla fon arz edenler, tutarı ne olursa olsun her büyüklükteki tasarruflarının yatırılmasında çeşitli seçeneklere sahip olurlar. Diğer taraftan fon talep edenler de, çeşitli büyüklüklerdeki tasarruflarla oluşan fonlardan istedikleri büyüklükte fonları sağlayabilme olanağına sahip olacaktırlar.

- **Finansal danışmanlık hizmeti sunmak:** Finansal kurumlar fon arz ve talep edenlere, piyasa analizi, portföy yönetimi, finansal varlık değerlemesi, firma değerlemesi gibi hizmetler de sunarlar.

Finansal kurumlar; faaliyetlerinin yoğunlaştığı alanlar ele alınarak para piyasası finansal kurumları ve sermaye piyasası finansal kurumları olarak sınıflandırıldığı gibi, dolaylı ve dolaysız finansman sürecinde faaliyet göstermeleri açısından, aracı kurumlar ve finansal pazarlama kurumları gibi de sınıflandırılabilirler. Ancak, en çok kabul gören sınıflandırma, para yaratan ve para yaratmayan finansal kurumlar şeklinde olan sınıflandırmadır.

Para Yaratan Finansal Kurumlar

Para yaratan finansal kurumlar, fon arz ve talebini büyük ölçüde buluşturan ve satın alma gücü yaratan kurumlardır. Merkez bankaları ve ticaret bankalarından oluşan bu kurumlar, küçük tasarrufların ekonomiye aktarılmasında önemli rol oynarlar.

Merkez Bankaları

Merkez bankaları, finansal kesime para yaratan en önemli kurumdur. Merkez bankalarının önemi, ekonomik yapıyı ve politikaları etkileme konusundaki güçlerinden kaynaklanmaktadır. Bu bankalar genellikle para çıkarma ayrıcalığına ve tekeline sahiptirler. Dünyada her ülkenin kendine özgü merkez bankası vardır. Bu bankalar, banknot çıkarmak, bankaları gözetim ve denetim altında tutmak, ekonomide para ve kredi politikasını yürütmek, devletin hazinedarlığını yapmak, ulusal paranın değerini korumak, hazineye ve bankacılık sistemine kredi vermek gibi çok çeşitli görevler üstlenmektedirler.

Bir para piyasası aracısı olmasına karşılık merkez bankalarının sermaye piyasasına da doğrudan ya da dolaylı etkileri vardır. Merkez bankası açık piyasa işlemleriyle devlet tahvillerine ve hazine bonolarına yatırım yaparak ve bankalardan sağladıkları mevduat karşılıklarını orta ve uzun vadeli kredilere yatırarak sermaye piyasasını doğrudan etkileyebilir. Faiz oranları ve para arzıyla ilgili uygulamalarıyla fonların akışını ve hacmini etkileyerek finansal piyasaları dolaylı yoldan etkileyebilir.

Para piyasasının temel kurumu, ticari bankalardır.

Ülkemizde Merkez Bankasının başlıca görevleri şunlardır;

- para ve kredi politikasını yürütmek,
- milli paranın değerini korumak,
- milli paranın hacmini ve dolaşımını düzenlemek,
- bankalara kredi vermek,
- para arzını ve likiditeyi düzenlemek için açık piyasa işlemleri yapmak,
- mevduatın vade ve türleri ile bunların yürürlük zamanlarını belirlemek,
- milli para ile yabancı paralar arasındaki pariteyi belirlemek,
- altın ve döviz rezervlerini belirlemek,
- tasarruf Mevduat Sigorta Fonunu yönetmektir.

Ticaret Bankaları (Mevduat Bankaları)

Başlıca fon kaynaklarının mevduatlar olması nedeniyle ticaret bankalarına mevduat bankaları da denilmektedir. Ticaret bankaları genellikle kişi ve kurumların kısa süreli fon ihtiyaçlarının karşılandığı kurumlar olup, tüm ülkelerde en yaygın bankacılık türüdür. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi arttıkça, finansal sistemde, ticaret bankalarından daha fazla, yatırım ve kalkınma bankalarının ağırlığı artmaktadır.

Türkiye'de de diğer gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi, banka sistemin temel kurumu ticaret bankalarıdır. Türkiye'de mevduat bankalarının gelişimi ile finans kesiminin gelişimi arasında sıkı bir bağlılık bulunmaktadır. 2001 tarihi itibarıyla ülkemizde faaliyet gösteren banka sayısı aşağıdaki çizelgede verilmektedir.

Çizelge 18.2 Türkiye'de Faaliyet Gösteren Bankalar

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Ticari Bankalar	55	56	59	60	62	61	44
Kamusal Sermayeli	5	5	5	4	4	4	3
Özel Sermayeli	32	33	35	36	31	28	21
Fon Bankaları	-	-	1	2	8	11	5
Yabancı Bankalar	18	18	18	18	19	18	15
Kalkınma ve Yatırım Bankaları							
Kamusal Sermayeli	13	13	13	15	19	18	15
Özel Sermayeli	3	3	3	3	3	3	3
Yabancı Sermayeli	7	7	7	9	13	12	9
Yabancı Sermayeli	3	3	3	3	3	3	3
Toplam	68	69	72	75	81	79	59

Gelişmiş ülkelerde finansal kesimdeki ticari bankaların ağırlığı genellikle %20-%30' larda iken, Türkiye'de bu oran %40- % 60'larda olmaktadır.

Türkiye'deki bankalar fonksiyonlarına göre sınıflandırıldığında ağırlığın ticari bankalarda olduğu görülmektedir.

Yine ülkemizde ticari bankaların toplam krediler içindeki paylarına bakıldığında; 1993 yılında %89.5, 1994 yılında %87.7, 1995 yılında ise % 89 olmuştur. Kalkınma ve yatırım bankalarının toplam krediler içindeki paylarına bakıldığında ise; 1993 yılında %10.5, 1994 yılında % 12.2, 1995 yılında %11 olmuştur.

Banka Grupları	1993 (%)	1994 (%)	1995 (%)
A) Mevduat Bankaları	89.5	87.7	89
- Kamusal Sermayeli	35.5	38.1	39.2
- Özel Sermayeli	51.2	47.9	47.9
- Yabancı Sermayeli	2.8	1.8	1.9
B) Kalkınma ve Yatırım Bankaları	10.5	12.2	11
- Kamusal Sermayeli	8.6	10.4	9.4
- Özel Sermayeli	1.7	1.9	1.96
- Yabancı Sermayeli	0.2	-	-

Çizelge 18.3 1993- 1995 Yılları Arasında Kredilerin Banka Grupları Arasında Dağılımı

Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de son yıllarda ticari bankalar, geleneksel görevleri yanında , orta ve uzun süreli krediler verebilmekte ve sermaye piyasası kurumu gibi fonksiyonlar görebilmektedir.

Para Yaratmayan Finansal Kurumlar

Kalkınma ve Yatırım Bankaları

Kalkınma ve yatırım bankaları, bir ekonomide belirli amaçları gerçekleştirmek için kurulan ihtisas bankalarıdır. **Kalkınma bankaları**, kalkınmakta olan ülkelerde yetersiz olan sermaye ve girişim unsurlarını desteklemek, geliştirmek, kıt kaynakları kalkınma hedefleri doğrultusunda kaynak talep edenlere aktarmak üzere kurulmuş bankalardır. Kalkınma bankalarının başlıca fonksiyonları;

- kalkınmada öncelikli sektörlerde orta ve uzun süreli yatırım kredisi sağlamak,
- yatırım projelerinin hazırlanması, uygulanması ve yönetilmesinde girişimcilere hizmet sunmak,
- kârlı ve verimli yatırım alanları araştırmak,
- uluslararası finansal kurumlardan ve dış ülkelere kredi sağlayarak işletmelerin finansmanında rol almak,
- yerli ve yabancı girişimcilere ortak bulmaları konusunda yardımcı olmak,
- ülkede sermaye piyasasının gelişmesine çalışmaktır.

Yatırım bankaları, menkul değer ihraç ederek uzun süreli fon sağlamayı düşünen işletmeler ile fonlarını uzun süreli yatırmayı düşünen yatırımcılar arasında aracılık yapan kurumlardır. Yatırım bankaları, ekonomik gelişmelere bağlı olarak kalkınma bankalarının önemini yitirmesiyle ortaya çıkmış, sermaye piyasasının en önemli kurumudur. Bu tür bankalar işletmelere doğrudan doğruya kredi vermemekte ve mevduat toplamamaktadır.

Yatırım bankalarının işlevlerinin başında işletmelerin ihraç edecekleri menkul kıymetleri satın alarak kendi nam ve hesaplarına halka pazarlamak gelir. Bu da işletmelerin ihraç ettikleri menkul kıymetlerin ya karşılıklı görüşmelerle ya da fiyat teklifi yoluyla satın alınarak yatırımcılara satılmasıdır.

Bir diğer işlevi, gerektiğinde menkul kıymetleri satın almayı üstlenmek ve destekleme alımında bulunmaktır. Menkul kıymet ihraç eden işletmeler, doğrudan doğruya halka başvurmakla birlikte, belirlenen süre içinde menkul değerlerin satılmayan bölümünün yatırım bankasına alınacağını taahhüt etmektedir.

Kalkınma bankaları: Kalkınmakta olan ülkelerde yetersiz olan sermaye ve girişim unsurlarını desteklemek, geliştirmek, kıt kaynakları kalkınma hedefleri doğrultusunda kaynak talep edenlere aktarmak üzere kurulmuş bankalardır.

Yatırım bankalarının üçüncü bir işlevi de, özel plasmanlarda işletmeler ile yatırımcılar arasında aracılık yapmaktır. Özel plasman işletmelerce ihraç edilen menkul kıymetlerin önceden saptanmış belirli sayıda yatırımcıya satılmasıdır. Bu durumda yatırım bankası, işletmeye danışmanlık yapma, işletme ve yatırımcı arasında aracılık yapma gibi işlev görür.

Yatırım bankaları, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerini korumak, onlara danışmanlık hizmeti de görmektedir.

Ülkemizde yatırım bankalarıyla ilgili yasal düzenlemede; yatırım bankaları için, sermaye piyasasında faaliyet göstermek, sermaye piyasası araçlarını kullanarak sağlanan kaynaklarla yatırım yapmak, işletmelerin etkin yönetilme ve sağlıklı mali yapıya kavuşmaları amacıyla devir ve birleşme konuları dahil danışmanlık hizmeti vermek, mevduat kabulü hariç bankacılık işlemi yapmak üzere kurullar ifadesi vardır. Kalkınma bankaları ise, yukarıda sayılan yatırım bankacılığı faaliyetlerine ek olarak öz kaynakları ile yönetimi kendine bırakılan fon ve benzeri kaynaklardan kredi vermek üzere kurulan kurumlar olarak tanımlanmıştır. Ülkemizdeki başlıca kalkınma ve yatırım bankaları olarak; İller Bankası, Türk Eximbank, Türkiye Kalkınma Bankası, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, Sınai Yatırım Bankası sayılabilir.

Sigorta Kurumları

Sosyal güvenlik kurumları ile özel sigorta şirketleri, yalnızca üyelerine hizmet sunmaları nedeniyle genellikle yarı finansal kurumlar olarak da adlandırılmaktadır. Sigorta, kişilerin doğal dengesinin gelecekte bozulma ihtimaline karşılık geliştirilmiş bir sistemdir. **Sigorta şirketleri**, çeşitli riskleri dağıtmak ya da azaltmak amacıyla, üyelerine hizmet sunmak üzere faaliyet gösteren yarı finansal kurumlardır. Bu işletmeler sunacakları hizmetler karşılığında üyelerden toplayacakları primleri, genellikle finans piyasasında gelir getirmek için kullanırlar. Sigorta şirketleri küçük tasarrufların birikerek büyük fonlar haline geldiği kurumlardır.

Gelişmiş ülkelerde ekonomik ve sosyal kalkınmanın bir göstergesi olan sigortacılık, kişi ve kurumlara güvence yaratma yanında fon yaratma gücü nedeniyle ekonomiye ilave kaynak sağlayan bir sistemdir. Batı ülkelerinde sigorta şirketleri sermaye piyasasının vazgeçilmez kurumlarıdır. Sosyal güvenlik sisteminin yaygınlaşmasına paralel olarak fon birikimleri artmakta, bu ise sosyal güvenlik kurumlarını finans piyasasının kilit kurumları haline getirmektedir.

Ülkemizde Emekli Sandığı, Bağ-Kur, Sosyal Sigortalar Kurumu, OYAK bu alanda faaliyet gösteren kurumlardır.

Kolektif Yatırım Kurumları

Kolektif yatırım kurumları, bu kurumlara katılanların birikimlerini çeşitli finansal varlıklara yatırarak riski dağıtan ve yatırımcıların tek başlarına gerçekleştiremeyeceği uzmanlığı sunan kurumlardır. Tasarruf sahiplerinin gerek bilgi düzeyleri, gerekse tasarruf miktarları etkin bir fon yönetimi için yeterli olamamaktadır. Bireysel olarak fon sunma yerine kolektif yatırım kurumları oluşturma daha rasyonel olmaktadır. Başlıca kolektif yatırım kurumları olarak; yatırım ortaklıkları ve yatırım fonları sayılabilir.

Factoring ve Forfaiting Şirketleri

Factoring şirketleri, kısa vadeli kredili satışlardan doğan alacakların vadesinden önce paraya dönüştürülmesi istendiğinde alacakları devralarak işletmeleri finanse eden kurumlardır. Factoring şirketleri, işletmelerin alacaklarıyla ilgili olarak risk

Sigorta şirketleri: Çeşitli riskleri dağıtmak ya da azaltmak amacıyla, üyelerine hizmet sunmak üzere kurulan yarı finansal kurumlardır.

Factoring: Kısa vadeli kredili satışlardan doğan alacak haklarının devredilmesidir.

üstlenen, alacakların tahsilatını yapan, kayıt tutan, gerektiğinde müşterilerle ilgili kredi değerlemesi yapan kurumlardır. Forfaiting şirketleri de factoring şirketlerine benzer hizmetler sunmaktadır. Ancak, forfaiting şirketlerinde alacakların süresi uzundur ve genellikle de dış ülkelere satışlarla ilgili alacaklar söz konusudur.

Leasing (Kiralama) Şirketleri

Yatırımların finansmanında işletmelerce kullanılan bir diğer yöntem de leasingtir.

Leasing şirketleri, bir malın kullanım hakkını, belirli bir kira karşılığında, belirli bir süre için kiralayan kurumlardır. Kiralamayla işletmeler; faaliyetleri için gerekli olan varlıkları kredi alarak satın alma yerine kiralarak finansman sorunundan kurtulacaklardır. Kiralama süresi sonunda kiralanın varlığı satın alabilirler ya da almayabilirler. Bu ise işletmelere büyük esneklik sağlamaktadır. Böylelikle kiralama; işletmelerin Toplam Borç/Toplam Varlık oranlarını bozmaksızın faaliyetlerin yürütebilmesine, teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilmesine olanak veren bir yöntem olmaktadır.

Leasing şirketleri: Bir malın kullanım hakkını, belirli bir kira karşılığında, belirli bir süre için kiralayan kurumlardır.

Risk Sermayesi Şirketleri

Risk sermayesinin amacı, gelişme potansiyeli yüksek, rekabet üstünlüğü olan girişimcilere veya işletmelere uzun vadeli yatırımlar yaparak, gerektiğinde diğer uzmanlık hizmetleri de sunarak değer artışı yaratıp portföylerindeki menkul kıymetlerin değerini artırmak ve daha sonra da elden çıkararak yüksek gelir elde etmektir. Amerika ve Avrupa'da çok sayıda risk sermayesi şirketleri bulunmaktadır. Ülkemizde de Sermaye Piyasası Kanunu'nda yapılan düzenlemeler risk sermayesi şirketlerinin kurulmasına olanak sağlamaktadır.

İşletmeler için borçlar ve öz sermaye dışında yeni finansman teknikleri olarak neleri düşünüyorsunuz?

Örnek olayımızda Atmaca Soft A.Ş. yeni yatırımlarını satın alma şeklinde değil de leasing yoluyla yapabiliyordu. Leasing yapmak, hızla teknolojilerin değişim gösterdiği sektörlerde işletmelerin riskini düşüren bir finansman yöntemi olmaktadır. Yine atmaca Soft A.Ş. yeni yatırımların finansmanında risk sermayesi sağlayarak da yatırımları gerçekleştirme yolunu seçebilirdi.

FİNANSAL ARAÇLAR

Finansal piyasaları mal ya da hizmet piyasalarından ayıran temel özellik, finansal piyasalardan fon talep edenlerin fon arz edenlere elde ettikleri fonlar karşılığında bir finansal varlık (finansal araç ya da menkul kıymet) vermeleridir. Mal ya da hizmet piyasalarında ise fon sunanlar, piyasaya belirli bir malı veya hizmeti satın almak ya da kiralamak üzere girerler. Finansal varlık sahipleri, likiditeye ihtiyaçları olduğunda bunları ellerinden çıkarılabilmektedir. Bu durumda finansal varlıklar satın alınma aracı olarak fonksiyon görmektedir. O nedenle finansal piyasalar, finansal varlıkların, diğer bir ifade ile menkul değerlerin alınıp satıldığı piyasalar olarak değerlendirilir.

Menkul kıymetler; ortaklık veya alacaklılık sağlayan, belli bir meblağı temsil eden, kısa, orta ve uzun vadeli yatırım aracı olarak kullanılan hisse senetleri, tahviller, finansman bonoları ve hazine bonoları gibi finansal araçlardır.

Finansal Araçların Özellikleri

Finansal araçların değeri, finansal varlıkların taşıdığı özelliklere bağlıdır. Bu nedenle finansal varlıkların özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir. Bunları kısaca açıklayalım:

Paraya çevrilebilirlik: Bir kısım finansal araçlar para gibi kullanılabilir ya da paraya kolayca dönüştürülebilir. Merkez bankasının çıkardığı banknotlar yanında bankalarda açılan çek hesapları ihtiyaç anında kolaylıkla paraya çevrilebilir. Bir finansal varlık ne kadar kısa sürede ve değerinden önemli ölçüde kaybetmeksizin paraya dönüşebiliyorsa likiditesi o kadar yüksektir.

Bölünebilirlik: Bir finansal varlığın en az hangi miktarlarda paraya çevrilebileceğini gösterir. Yatırımcılar açısından finansal araçlar ne kadar bölünebilirse o kadar fazla tercih edilir.

Geri dönülebilirlik: Bir finansal varlığın alındıktan sonra tekrar satılması durumunda paraya çevrilebilme maliyetiyle ilgilidir. Bu maliyet ne kadar düşük ise finansal varlığın geri dönülebilirliği o kadar yüksek olmaktadır. Örneğin sahip olduğunuz bir tahvili paraya dönüştürmek istediğinizde, bu tahvilin borsada satışını gerçekleştirecek olan aracı kuruma ödenecek komisyon geri döndürebilirlik maliyetini arttıracaktır. Bir vadesiz mevduat hesabının geri döndürebilirliği hesabı kapatıp paraya çevirmenin maliyeti sıfır olduğu için, çok yüksektir. Halbuki vadeli hesapta vadeden önce hesabın kapatılması halinde kaybedilecek faiz, geri dönülebilirliğin maliyetini yükseltmektedir.

Getiri: Bir finansal varlığın getirisi, o araçtan belirli bir zaman diliminde sağlanacak nakit girişleriyle ölçülür. Bir tahvilin getirisi faiz olurken, hisse senedinin getirisi kârpayı ve hisse senedinin satılması halinde sağlanacak sermaye kazancı ya da kaybı olacaktır.

Vade: Finansal varlığın vadesi, bu finansal varlığın ihraç edildiği tarih ile son ödemenin yapılacağı tarih ya da yatırımcının o finansal varlığı paraya dönüştürmeyi düşündüğü tarih arasında kalan süredir.

Riskin tahmin edilebilirliği: Finansal varlığın riski, getirisindeki ölçülebilir belirsizlik olarak tanımlanabilir. Risk, finansal varlıkların fiyatını belirleyen en önemli faktördür. Teorik olarak devlet tahvillerinin ve hazine bonolarının riski sıfır olarak kabul edilir. Çünkü, devletin para basma gücü olduğundan, vadesi gelen faiz ve ana paranın geri ödenmemesi gibi bir durum söz konusu olmayacaktır. Devlet tahvili ve hazine bonusu dışında özel kişi ve kurumlara ait finansal varlıklar, az ya da çok risk taşıyacaktır.

PARA PİYASASI FİNANSAL ARAÇLARI

Para piyasası ve sermaye piyasası finansal varlıklarını ayırt etmek ve bu varlıkların özelliklerini açıklamak.

Daha önce de belirtildiği üzere para piyasası, vadesi bir yıla kadar olan fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasalardır. Bu piyasanın başlıca araçları ve temel özellikleri aşağıdaki gibi belirtilebilir:

Hazine Bonusu: Devletin cari yıl Bütçe Kanununa dayalı olarak bütçe açıklarının finansmanında kullanılmak üzere çıkarmış olduğu devlet iç borçlanma senetlerinden vadesi 1 yıldan az olanlara Hazine Bonusu, vadesi 1 yıl veya daha uzun olanlara ise Devlet Tahvili denir. Hazine bonoları yatırımcılara ihraç tarihinde nominal değerinin altında bir değerle diğer bir ifadeyle iskontolu olarak satılırlar. Va-

de sonunda nominal değerle satış değeri arasındaki fark yatırımcının faiz gelirini oluşturur.

Geri Satın Alma Anlaşması(REPO): Finansal varlıkların belirli bir tarihte, belirlenmiş bir fiyattan geri satın alınacağına taahhüt edildiği anlaşmalardır. Bu işlemde söz konusu olan finansal varlıklar yatırımcıya teslim edileceği gibi, çoğu zaman satan finansal kurum tarafından yatırımcı adına saklanmaktadır. Ancak, bu durumda yatırımcıya geri satın alma taahhüdünü taşıyan bir makbuz verilmektedir. Repo yapan taraf, elindeki menkul değerleri kısa süre sonunda geri almak vadiyle satarak kısa vadeli fon ihtiyacını karşılamaktadır. Reponun vadesi 1 gece ile 30 gün arasında olmakla birlikte daha da uzun olabilmektedir.

Banka Mevduatı: Banka mevduatları ülkemizde tasarruf sahiplerinin tasarruflarını değerlendirdikleri en önemli finansal araçlardır. Bankalar yatırılan bu fonları başka finansal araçlara dönüştürerek finansal piyasalarda çok önemli işlev görürler.

Finansman Bonoları: Anonim şirketler tarafından kısa vadeli borç sağlamak üzere çıkarılan menkul değerlerdir. Finansman bonolarının vadeleri 3 ay ve katları olmak üzere en fazla 1 yıldır. Finansman bonoları da hazine bonoları gibi iskonto lu olarak satışa sunulur. Büyük ve riski düşük işletmelerin kısa süreli finansman ihtiyaçlarını karşılamak üzere çıkarılan finansman bonoları, aracı kurumlara ya da doğrudan yatırımcılara satışa sunulabilir. Finansman bonoları 30 günden az olmak üzere ve 30 günün katları olarak çıkarılır. Finansman bonolarının işletmeler açısından başlıca üstünlükleri şunlardır:

- Alternatif finansman yöntemlerine göre (örneğin banka kredileri) daha ucuzdur.
- Finansman kurumlarından fon sağlanması uzun formaliteleri gerektirmektedir. Bu açıdan finansman bonoları daha kısa sürede ve daha az formaliteye ihtiyaç göstermektedir.
- Finansman bonolarının ikincil piyasasının da olması işletmeye prestij sağlamaktadır.
- Finansman bonoları banka kredilerine göre işletmeler açısından daha düşük maliyetle fon sağlama aracı olmaktadır. Bankalar topladıkları mevduatlar için birtakım kısıtlamalara tabidirler ve karşılıklar ayırmak durumundadırlar. Bu ise kredi faizlerini yükseltmektedir. İşletmelerin banka yerine finansman bonoları ihraç ederek yatırımcılara doğrudan yönelmeleri, bu fonların daha düşük maliyetli olmasını sağlamaktadır. Böyle bir durumda hem işletme için banka kredisine göre daha ucuz, hem de yatırımcı için mevduata göre daha yüksek getiri sağlanması söz konusudur.

Finansman bonoları yoluyla kısa süreli fon ihtiyaçlarının karşılanması, ancak belirli koşulları sağlayan anonim şirketleri için söz konusudur. İşletmelerin fon ihtiyaçlarını karşılanmasında hemen hemen tüm işletmelerin geniş ölçüde kullandıkları kısa süreli fon kaynağı hâlâ ticari krediler ya da satıcı kredileri olarak adlandırılan kredilerdir. Ticari krediler, herhangi bir nakit ödemesi yapmaksızın satıcının alıcıya belirli bir ödeme süresi tanınmasıdır.

Banka Bonusu: Kalkınma ve yatırım bankalarının kaynak sağlamak üzere çıkarmış oldukları kısa vadeli bonolardır.

Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler (VDMK): İhraç eden kurumların kendi ticari işlemlerinden doğan veya diğer işletmelere ait olup da kendileri tarafından devralınmış alacaklar karşılığında ihraç edilebilecek finansal varlıklardır. VDMK belli bir faiz ve vade ile ihraç edilse de vadesinden önce satılabilir. Ülkemizde bankalar yanında genel finans ortaklıkları ve finansal kiralama şirketleri de VDMK ihraç edebilmektedir.

SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI

Sermaye piyasalarının temel finansal araçları hisse senetleriyle tahvillerdir. Bu iki finansman aracın bazı özelliklerini içeren başka finansal araçlar da türetilmiştir.

Hisse Senetleri

Hisse senetleri anonim şirketlerin sermaye paylarını temsil eden kıymetli bir evraktır. **Hisse senedi**ni elinde bulunduran kişi ya da kurumlar, bu şirketin sermayesinde hisse senedinin üzerinde yazılı olan tutar kadar (nominal değer) sahiplik hakkına sahip olurlar. Bir hisse senedinin üzerinde yazılı değere **nominal değer** denir. Şirketin nominal değerini verir. Komandit ortaklarda da komanditer ortağın sahiplik hakkı hisse senedi yoluyla temsil ediliyorsa da sermaye piyasasında dolayışında olan hisse senetleri çoğunlukla anonim şirketlerce çıkarılanlardır. Anonim şirketler, öz sermaye yoluyla fon sağlamanın uygun olduğu durumlarda hisse senedi ihracına yönelirler. Hisse senedi yoluyla fon sağlama, işletmeler açısından borçlanmaya göre riski düşük bir finansman yöntemidir. Hisse senedi ortaklık hakkı ve kârdan kâr payı alma hakkı verir. İşletmeler, yeteri düzeyde kârlı değilse ya da zarar söz konusu ise kâr dağıtmayabilirler. Halbuki tahvil ihracı yoluyla fon sağlamaya gidilmiş ise işletme zarar etmiş bile olsa tahvil için faiz ve vadesi geldiğinde anapara ödenmesi gerekir. Hisse senetleri sahiplerine sağladığı haklar açısından adi (normal) ve imtiyazlı hisse senetleri olarak iki grupta toplanır. Yaygın olarak kullanılan ve ikincil piyasalarda işlem gören hisse senedi türü adi hisse senetleridir. Adi hisse senetleri eşitlik ilkesine dayalı olarak; eşit oy hakkı, eşit kâr payı hakkı, eşit sermaye artırım hakkı, tasfiye durumunda eşit tasfiye geliri hakkı verir.

İmtiyazlı hisse senetleri ise sahiplerine, oy hakkı, kâr payı ve tasfiye konularında belirli ayrıcalıklar veren hisse senetleridir.

Tahviller

İşletmelerin uzun vadeli yabancı kaynak sağlamada kullandıkları başlıca finansal varlıklardan biri de tahvillerdir. Tahvil, bir borç senedidir. Tahvil çıkararak borçlanma olanağına yalnızca anonim şirketler sahiptir. Ancak, bazı kamu kurumları anonim şirket olmasa bile, özel kanunların verdiği yetkiye dayanarak tahvil çıkarabilmektedirler.

Anonim şirketlerin tahvil çıkarma koşulları bazı sınırlamalara tabidir. Ticaret Kanunu'na tabi anonim ortaklıkların çıkarabileceği tahvil miktarı ortaklığın ödenmiş sermayesini aşmamaktadır. Ancak, menkul değerleri halka arz edilmiş anonim şirketler Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi oldukları için bu sınır yukarıya doğru çekilmiştir. Bu tür anonim ortaklıkların çıkarabileceği tahvil tutarı, genel kurulca onaylanan son bilançodaki çıkarılmış sermaye ve ödenmiş sermaye ile yedek akçelerin toplamından varsa zararların indirilmesiyle bulunan tutar kadardır.

Tahviller de hisse senetleri gibi nama ve hamiline yazılı olabilir. Nama yazılı tahviller üzerinde tahvil sahibinin adı, soyadı veya ticaret ünvanı yazılıdır; şirketin de tahvil defterine kaydedilir. Böyle bir tahvilin el değiştirmesi senet üzerine veya ayrı bir kağıda tahvil sahibince devir beyanının yazılıp imzalanması ve devir alana teslim edilmesi gerekir. Hamiline yazılı tahvillerin el değiştirmesi, senedin bu amaçla teslimiyle gerçekleşir.

Hisse senedi: Anonim şirketlerin sermaye paylarını temsil eden kıymetli evraklardır.

Nominal değer: Finansal varlıkların üzerinde yazılı değerdir.

Hisse senetleri sağladıkları haklar açısından, adi ve imtiyazlı hisse senetleri olarak ikiye ayrılır.

Menkul kıymetleri halka arz edilmiş anonim şirketler Sermaye Piyasası Kanunu'na tabidir.

TÜRKİYE'DE FİNANSAL PİYASALAR

Ülkemizde 1980'li yıllara kadar bankalar sistemi ve diğer para piyasası kurumları önemli bir gelişme göstermişse de sermaye piyasasının gelişmesi sonraki yıllarda olmuştur. 1980-1981 yıllarında ülkemizde finansal piyasamızı sarsan bankerlik olayı ve 24 Ocak Ekonomik İstikrar Programı sonrasında 1 Şubat 1982 tarihinde Sermaye Piyasası Kanunu ve bu tarihten itibaren de mali piyasaların serbestleştirilmesi amacıyla yapısal değişiklikler uygulamaya konulmuştur. Bu tedbirler arasında mevduat ve kredi faizlerinin piyasa güçlerince belirlenmesi ve finans kesiminin kurumlarının oluşması yer almaktadır.

Sermaye piyasalarında derinleşmeye ve mali araçlarda çeşitlenmeye yönelik liberalleşme çabalarının özel sektörden daha çok kamu sektörüne hizmet ettiği görülmektedir. Kamunun paraya olan ihtiyacının her yıl hızla artması, piyasadaki fonların önemli bir bölümünü kamuya yöneltirken, faiz oranlarının da artması neden olmaktadır. Piyasada oluşan yüksek faizler işletmeleri olumsuz yönde etkilemektedir. Yüksek faizler, işletmelerin para ve sermaye piyasasından faydalanmalarını kısıtlarken, yüksek oranda borçla çalışan işletmeleri zor durumda bırakmaktadır.

Çizelge 18.4. Türkiye'de 1996-2001 döneminde ihraç edilen menkul değerleri göstermektedir. Görüldüğü gibi ihraç edilen menkul değerler içinde kamunun payı giderek artarak %96'lara ulaşırken, özel sektörün payı azalmaktadır. Olaya menkul değerler açısından bakıldığında özel sektörde hisse senetlerinin payı artarken, diğer menkul değerlerin payı azalmaktadır.

	% Pay 1996	% Pay 1997	% Pay 1998	% Pay 1999	% Pay 2000	% Pay 2001 (1)
KAMU KESİMİ	97,0	94,7	94,9	97,3	89,1	96,3
Devlet Tahvili	22,9	33,1	8,2	68,7	76,6	2,6
Hazine Bonosu	68,3	61,6	86,7	28,5	12,4	93,7
Gelir Ort. Sen. Ve	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Döviz Endeksli Sen.	5,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ÖZEL KESİM	3,0	5,3	5,1	2,7	10,9	3,7
Hisse Senedi	1,9	4,3	4,2	2,2	5,7	1,4
Tahvil	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Banka Bonosu	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansman Bonosu	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kâr Zarar Ortak. Bel.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Katılma Belgesi	0,2	0,5	0,8	0,6	5,2	2,2
Yabancı Yat.Fonu K.Bel.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Varlığa Day. Men.Kıy.	0,8	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0
Gayrimenkul Sertifikası	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Genel Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 18.4 Kesimlere Göre İhraç Edilen Menkul Değerler

(1) Mayıs sonu itibarıyla

1989-1996 dönemi itibarıyla İ.M.K.B. kayıtlı 145 imalat üretim işletmesinin finansman yapılarının incelendiği bir araştırmanın sonuçları aşağıdaki tabloda verilmektedir. Araştırmaya konu olan firmaların toplam kaynaklarının yaklaşık %50'nin öz sermayeleri ile, kalanın borçlarla finanse edildiği; borç kaynakları içinde kısa vadeli ticari borçlarla, kısa vadeli banka borçlarının ağırlıkta olduğu özellikle de orta büyük ölçekli firmaların finansmanda kısa vadeli banka borçlarının önemli oranda olduğu görülmektedir.

Çizelge 18.5 İşletmelerin Finansman Kaynakları (1989-1996 Ortalaması)

	Toplam Pasif İçindeki Pay (Yüzde)				Uzun Vadeli Banka Borcu/ Toplam Banka Borcu
	Kısa Vadeli Banka Borcu	Uzun Vadeli Banka Borcu	Kısa Vadeli Ticari Borç	Öz. Ser.	
Tüm Firmalar	0.10	0.04	0.12	0.51	0.07
Boyut					
Küçük	0.13	0.02	0.12	0.49	0.05
Orta	0.11	0.04	0.13	0.52	0.07
Büyük	0.07	0.04	0.11	0.51	0.09

Görüldüğü üzere ülkemizde sermaye piyasası ancak 1980'den sonra kurumsal hale getirilmiştir. Özellikle kamu kesimi başta olmak üzere, özel kesim uzun vadeli fon ihtiyaçlarını bu piyasalardan sağlama yoluna gitmişlerdir. 1986 yılından itibaren İstanbul Menkul Kıymetler Borsasının (İ.M.K.B) kurulmasıyla Türk sermaye piyasasının, Türk ekonomisindeki rolü artmaya başlamıştır.

TELEVİZYON

- “Finansal Yönetim” başlıklı televizyon programı Finansal Yönetimin genel kavramlarını, Finansal Sistem ve Kurumlar ile ilgili açıklamaları içermektedir.

Özet

Bu Ünite de gerek işletmeler gerekse ülke ekonomisi açısından önemi büyük olan finansal sistemi, finansal sistemi oluşturan unsurları, finansal piyasa türlerini, para yaratan ve para yaratmayan finansal kurumları, finansal kurumların fonların akışındaki rollerini, para ve sermaye piyasası finansal araçlarını incelemiş bulunuyoruz. Artık;

- finansal sistemi oluşturan unsurların neler olduğunu (sayfa 349-350),
- Faiz ve risk kavramlarını (sayfa 351),
- finansal piyasaları çeşitli kriterlere göre sınıflandırma-yı (sayfa 352-354).
- finansal kurumlar ve çeşitli finansal kurumların fonksiyonlarını (sayfa 354-359),
- para piyasası finansal varlıklarının neler olduğunu ve özelliklerini (sayfa 360-361),
- sermaye piyasası finansal varlıklarının neler olduğunu ve özelliklerini (sayfa 362) biliyoruz.

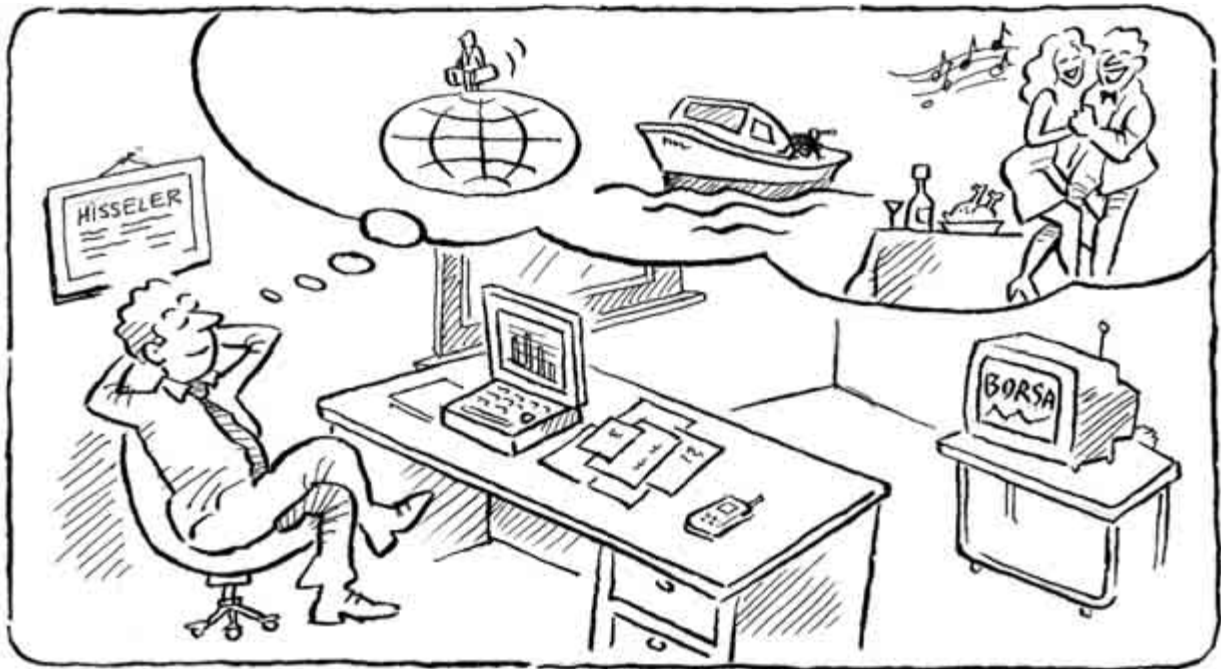
Tüketim fazlası olan bireylerin tasarruflarının, tüketim açığı olan bireylerin kullanımına sunduğu piyasalara finansal piyasalar denir. Bu piyasalarda fonların el değiştirmesi kıymetli evrak da denilen finansal varlıklarla olur. Bir ekonomide fon arz edenler, fon talep edenler, yatırım ve finansman araçları, yardımcı kuruluşlar ile hukuki ve idari düzen finansal sistemi oluşturur.

Finansal piyasalar; süreye göre, para ve sermaye piyasası; örgütlenme şekline göre, organize olmuş ve olmamış piyasalar; finansal varlıkların piyasaya çıkış durumuna göre de birincil ve ikincil piyasa şeklinde sınıflandırılabilir.

Finansal piyasalarda fon arz ve talebinin buluşması genellikle finansal kurumlar aracılığıyla gerçekleşir. Finansal kurumlar fon maliyetini azaltmak, risk ayarlaması, vade ayarlaması ve miktar ayarlaması yapmak, danışmanlık yapmak gibi fonksiyonlar üstlenmişlerdir. Finansal kurumlar, para yaratan ve para yaratmayan kurumlar olarak gruplandırılabilir. Para yaratan finansal kurumlar merkez bankası ve ticari bankalardır. Para yaratmayan finansal kurumlar ise yatırım ve kalkınma bankaları, sigorta kurumları, kolektif yatırım kurumları, factoring, forfaiting, leasing şirketleri, risk sermayesi şirketleridir.

Finansal varlıklar, ortaklık veya alacaklılık hakkı veren, belli bir meblağı temsil eden hisse senetleri, tahviller, finansman bonoları ve hazine bonoları gibi varlıklardır. Finansal araçlar; paraya çevrilebilirlik, bölünebilirlik, geri dönülebilirlik, getiri, vade, risk gibi özellikleri açısından farklılıklar gösterirler.

Vadesi bir yıla kadar olan fon arz ve talebin karşılaştığı piyasaların başlıca finansal varlıkları, hazine bonoları, REPO, banka mevduatı, finansman bonusu, banka bonusu ve varlığa dayalı menkul kıymetlerdir. Sermaye piyasasının temel finansal varlıkları hisse senedi ve tahvillerdir.

Kendimizi Sınayalım

Özet bölümündeki konuları yeterince anlayıp anlayamadığınız ölçmek için aşağıdaki soruları yanıtlamaya çalışınız. Soruları zorlamadan yanıtladığınızda bir sonraki Üniteye geçebilirsiniz. Ancak zorlandığınız sorulara ilişkin konuları tekrarlamanız yararınıza olacaktır. Unutmayın! doğru yanıtları Ünitenin sonunda bulabilirsiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi para piyasalarının özelliklerinden biri **değildir**?

- Kısa süreli fon arz ve talebinin karşılaştığı bir piyasa olması
- İşletmelerce genellikle geçici nitelikte fon ihtiyacı için başvurulması
- Sermaye piyasasına göre riskinin düşük olması
- Fon alışverişinde hisse senedi ve tahvil gibi menkul kıymetlerin kullanılması
- Fon kaynaklarının, devamlılık göstermeyen resmi, ticari ve vadesiz mevduatlar olması

2. Aşağıdakilerden hangisi finansal piyasaların işlevlerinden biri **değildir**?

- Tasarrufları özendirmek
- Sermaye birikimini sağlamak
- Fonların kullanımında etkinliği sağlamak
- İşletmelerin kârlılığını arttırmak
- Yatırılabilir fonların en uygun miktarlarda, en kısa zamanda ve en az maliyetle akışını sağlamak

3. Aşağıdaki finansal varlıkların hangisinde risk diğerlerine göre daha düşüktür?

- Finansman bonosu
- Devlet tahvili
- Özel sektör hisse senedi
- Özel sektör tahvili
- Varlığa dayalı menkul kıymetler

4. Dolaşıma ilk kez çıkan finansal varlıkların alınıp satıldığı piyasalara ne ad verilir?

- Organize piyasalar
- Organize olmamış piyasalar
- Para piyasası
- Birincil piyasalar
- İkincil piyasalar

5. Aşağıdakilerden hangisi finansal kurumların fon arz ve talep edenlere sağladığı temel faydalardan biri **değildir**?

- Fon maliyetlerini artırmak
- Vade ayarlaması yapmak
- Miktar ayarlaması yapmak
- Risk ayarlaması yapmak
- Danışmanlık yapmak

6. Para ve kredi politikasını yürütmek, milli paranın değerini korumak ve altın ve döviz rezervlerini belirlemek aşağıdaki kurumlardan hangisinin sorumluluğundadır?

- Ticari bankalarının
- Hazinenin
- TC. Merkez Bankasının
- Yatırım bankalarının
- Kalkınma bankalarının

7. Katılanların birikimlerini çeşitli finansal varlıklara yatırarak riski dağıtma amacı güden finansal kurum aşağıdakilerden hangisidir?

- Sigorta kurumları
- Kollektif yatırım kurumları
- Yatırım bankaları
- Ticari bankalar
- Risk sermayesi şirketleri

8. Bir finansal varlığın alınmasından sonra tekrar satılması durumunda paraya çevrilebilme maliyeti aşağıdakilerden hangisiyle ifade edilir?

- Paraya çevrilebilirlik
- Geri dönülebilirlik
- Vade
- Risk
- Getiri

9. Kalkınma ve yatırım bankalarının kaynak sağlamak üzere çıkarmış oldukları kısa vadeli bonolara ne ad verilir?

- Banka hisse senedi
- Banka Bonosu
- Varlığa dayalı menkul kıymet
- Banka tahvili
- Hazine bonosu

10. Tahvillerle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- Tahvil bir borç senedir.
- Yatırımcılar açısından tahvillerin riski hisse senetlerine göre daha düşüktür.
- Tahviller şirketin sermaye payını temsil eder.
- Tahvilleri anonim şirketler çıkarabilir.
- Anonim şirketlerin tahvil çıkarma koşulları bazı sınırlamalara tabidir.

Yaşamın İçinden

Aşağıda bu Ünite de incelediğimiz konularla ilgili, gerçek hayattan bir örnek yer almaktadır. Örnek olay okuyarak, soruları yanıtlayınız. Örnek olayları dikkatlice okuyup, soruları yanıtlayanız, öğrendiklerinizin pekişmesi ve daha kalıcı olması açısından son derece önemlidir.

Bay X : İnsana Yönelik Bankacılık

Bay X çevreyi dolaşarak yönetime inanır. İstanbul'da A Bankasının genel müdürü ve başkanı olan Bay X ofisine kapanmaz ve finansal tablolarda görülen başarı yüzünden müşteri hizmetlerini gözardı etmez. O, her ikisinin de karşılıklı bağımlı olduğunu bilir. "İş içinde süregelenin ne olduğunu, müşterinin ne düşünüyor olduğunu ve insanların ihtiyaçlarını nasıl karşılanıyor olduğunu görmenin en iyi yolu, hizmetin verildiği yere gitmektir." diye düşünür. Bay X bu yüzden bankada dolaşır ve dikkatini insanlara yöneltir.

Bu ileri teknoloji, yüksek finansman ve yüksek düzeyde rekabetçi uygulamalar çağında, üst yönetimde müşteriyi hatırlayan biriyle karşılaşmak ilginçtir. A Bankası'ndaki moral durum sorulduğunda Bay X 50 yıl boyunca bankanın başarılarındaki ve toplumla ilişkisindeki övünç duygusunu aktarıyor. Aynı zamanda Bay X müşterinin bankacılık endüstrisinin 1990'lardaki durumu hakkındaki endişesiyle de ilgilenmektedir. İnsanların refahına ve zor kazandıkları paralarına yönelik bu ilgi, Bay X'i A Bankası için yanlış olabilecek tercihler yapmaktan uzak tutmaktadır.

Bay X A Bankası'nda yönetim kurulu üyesi ve başkanı olarak görev yaptıktan yalnızca birkaç yıl sonra, önceki genel müdürün yerini aldı. Eski genel müdür, Bay X'i A Bankasına katılmaya ve birkaç yıl sonra görevden ayrıldığında kendi yerini almak için hazır olmaya çağırıyordu. Her şey planlandığı gibi gitti ve 1988'de A Bankasındaki yönetim hakları Bay X'e bırakıldı.

A Bankası, İstanbul'un üçüncü büyük ticaret bankasıdır; küçük mevduatları (şirket mevduatlarından çok kişisel veya bireysel mevduatları) kabul eder ve kredi verir. Bu krediler çoğunlukla meskenler için ipotek kredileridir; ama bazı ticari krediler de verilir. Bankacılık endüstrisindeki kısıtlamaların kalkmasıyla birlikte, A Bankası şimdi sadece aynı alanda faaliyet gösteren bankalarla değil para piyasası fonları ile aracı kurumlarla da rekabet etmektedir.

1990'ların sonunda gayrimenkul piyasasındaki depresyon A Bankasını sert vurur. Ama Bay X A Bankasının uygun bir doğrultuda büyümesi ve güçlenmesi için değiştirmenin ve kazanmanın yollarını araştırır. Genişleme, hem A Bankasının zaten hizmet verdiği alanlarda hem de coğra-

fik pazarda gereklidir. Genişlemenin bir kısmı satın alarak birleşme yoluyla, bir kısmı da bağımsız olarak yapılabilir. Bankanın zaten bir şehirde ipotekle borç verme faaliyeti vardır. Ancak, bireysel bankacılık faaliyeti yalnızca İstanbul'a doğru genişleyerek, işin bu ucunu eve oldukça yakın tutmaya çalışılır. Yatırım bankacılığı acil planlar arasında değildir.

1. A Bankasının politikasını doğru buluyor musunuz?
2. A Bankası gelecekte ne tür bankacılık hizmetleri sunmayı düşünüyor?
3. Hangi nedenler A'nın müşterilerinin 1990'larda bankacılık endüstrisi hakkında endişe duymalarını sağlamıştır?
4. A Bankasını başarılı kılan ne tür özellikleri vardır?

Biraz Daha Düşünelim

1. Finansal piyasa nedir?
2. Finansal sistemin unsurları nelerdir?
3. Finansal piyasalar nasıl sınıflandırılabilir?
4. Finansal varlıkların ne gibi özellikleri vardır?
5. Finansal piyasaların etkinliği kavramından ne anlıyorsunuz?
6. Para ve sermaye piyasasını süre, işlev, kaynak, araç ve faiz oranları açısından karşılaştırın.
7. Organize olmamış piyasaların organize olmuş piyasalara göre ne tür farklılıkları vardır?
8. Finansal piyasaların fon arz ve talebine katkıları nelerdir?
9. Gelişmekte olan ülkelerde ticari bankalar neden daha fazla ağırlıktadır?
10. Kalkınma ve yatırım bankalarının özellikleri nelerdir?
11. Para piyasasının başlıca finansal varlıkları nelerdir?
12. Sermaye piyasasının başlıca finansal varlıkları nelerdir?
13. Özel sektörün finansal bonoları neden hazine bonosundan daha risklidir?

Başvurabileceğimiz Kaynaklar

- Akgüç, Öztin. **Finansal Yönetim**, Avcıol Basım Yayım, İstanbul, 1994.
- Aydın, Nurhan. **Finansal Yönetim**, Birlik Matbaası, Eskişehir, 1999.
- Ceylan, Ali. **İşletmelerde Finansal Yönetim**, Ekin Kitabevi, Bursa, 2000.
- Everard, E. Kenneth ve James L. Burrow. **Business Principles and Management**, International Thomson Publishing, Ohio, 1996.
- Fabozzi, J. Frank ve Diğerleri. **Foundations of Financial Markets and Intitutions**, Prentice – Hall Inc. , New Jersey, 1998.
- Gönenli, Atilla. **İşletmelerde Finansal Yönetim**, İşletme Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1991.
- Sarıkamış, Cevat ve Diğerleri. **Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar**, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1999.
- Schoell, F. William ve Diğerleri. **Introduction to Business**, Allyn and Bacon, Boston, 1993.

Yanıt Anahtarı

1. d Yanıtınız yanlış ise “Finansal Piyasa Türleri” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
2. d Yanıtınız yanlış ise “Finansal Kurumlar” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
3. b Yanıtınız yanlış ise “Faiz, Risk ve Finansal Piyasalar” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
4. d Yanıtınız yanlış ise “Finansal Piyasa Türleri” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
5. a Yanıtınız yanlış ise “Merkez Bankaları” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
6. c Yanıtınız yanlış ise “Kollektif Yatırım Kurumları” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
7. b Yanıtınız yanlış ise “Finansal Araçların Özellikleri” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
8. b Yanıtınız yanlış ise “Para Piyasası Finansal Araçları” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
9. b Yanıtınız yanlış ise “Sermaye Piyasası Araçları” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
10. c Yanıtınız yanlış ise “Sermaye Piyasası Araçları” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.